

Toni Timlin

Bachin Johannes-passio

Seurakunnan musiikkityön juhlavuoden päätapahtuma

Bachin Johannes-passio

Seurakunnan musiikkityön juhluvuoden päätapahtuma

Toni Timlin
Opinnäytetyö
Kevät 2011
Musiiikin koulutusohjelma
Oulun seudun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun seudun ammattikorkeakoulu
Musiikin koulutusohjelma, kirkkomusiikin suuntautumisvaihtoehto

---

Toni Timlin

Bachin Johannes-passio – seurakunnan musiikkityön juhluvuoden päätapahtuma

Työn ohjaaja: Jouko Tötterström

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2011 Sivumäärä: 33 +*3liitesivua*

Tässä opinnäytetyössä perehdytään evankelis-luterilaisen seurakunnan musiikkityön juhluvuoden suunnitteluun, valmisteluun ja toteutukseen. Erityisesti perehdytään juhluvuoden päätapahtumaan, Johann Sebastian Bachin Johannes-passion toteuttamiseen pääsiäisenä 2011. Työssä valotetaan suurprojektin toteutuksen haasteita ja ongelmia sekä toteutuksen suunnittelua ja palautetta projektin onnistumisesta.

Kiuruveden seurakunnan kirkkokuoron Johannes-projekti oli mittava ja haastava hanke. Ajallisesti seurakunnan musiikkityö käytti yli vuoden teoksen valmisteluun. Tämä sisälsi suunnittelua, mainontaa, käsiohjelmien laatimista sekä ennen kaikkea kuoron ja solistien harjoittelua. Opinnäytetyössä kuvaillaan henkilökohtaisia kertomuksia projektin etenemisestä sekä tuodaan esiin teoksen taustatietoja. Lisäksi raportti sisältää projektissa mukana olleiden haastatteluja, kuulijan palautetta konsertista sekä konsertin lehtiarvostelut. Työn tuloksena nousee esiin, että pientenkin seurakuntien on mahdollista toteuttaa isoja musiikkiprojekteja. Tämä vaatii hyvää projektin rahoituksen ja toteutuksen suunnittelu sekä yhteistyötä lähialueiden seurakuntien ja oppilaitosten kanssa.

Musiikillisesti Kiuruveden seurakunnan Johannes-projekti onnistui lähes täydellisesti. Projektin rahoitussuunnitelma olisi kuitenkin pitänyt laatia tarkemmin. Esimerkiksi orkesterimuusikoiden matkakorvaukset ylittyivät projektissa huomattavasti. Tämä olisi ollut ennakoitavissa tarkemmalla suunnittelulla. Tässä raportissa esille tulevan palautteen ja kokemusten myötä on helpompi suunnitella ja toteuttaa tulevia suurprojekteja.

Asiasanat: Kirkkomusiikki, kuorot, Johannes-passio, Johann Sebastian Bach

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	3
2 KIURUVEDEN SEURAKUNNAN MUSIIKKITYÖN HISTORIA	6
3 KIURUVEDEN SEURAKUNNAN KIRKKOKUORO VUODESTA 2003 TÄHÄN PÄIVÄÄN	11
4 KIURUVEDEN SEURAKUNNAN MUSIIKKITYÖN JUHLAVUOSI.....	13
5 MUSIIKKITYÖN JUHLAVUODEN PÄÄTAPAHTUMA	15
5.1 Päätapahtuman suunnittelu ja teoksen valinta	15
5.2 Bachin Johannes-passion esittely	17
5.3 Johannes-passion harjoittelu.....	21
5.4 Johannes-passion esitykset	25
5.4.1 Iisalmi 16.4.2011	25
5.4.2 Juhlavuoden päätapahtuma Kiuruveden kirkossa Palmusunnuntaina.....	27
6 POHDINTA.....	29
LÄHTEET	33
LIITTEET.....	34

1 JOHDANTO

”Kiitosta veisaan, Herra, sinulle, laupias, kun syntiselle annat runsaasti lahjojas.” Kiuruveden seurakunnan musiikkityön juhlavuosi sai nimensä Siionin virren 228 ensimmäisestä säkeistöstä edellisen tekstikatkelman mukaisesti: *Kiitosta veisaan, Herra.*

Käsillä olevassa opinnäytetyössä kerrotaan, miten tavallinen yläsavolainen seurakunta valmistautui juhlavuoteen. Samalla selvitetään, miten tavallinen kirkkokuoro tarttui suurprojektiin, Johann Sebastian Bachin Johannes-passioon. Alussa kaikki olivat innolla mukana, vaikka haasteellisuus selvisi vasta paljon myöhemmin. Projektin edetessä yhteen hiileen puhaltamisen tunne kasvoi kuorossa.

Kiuruvetinen maaperä on varsin kivikkoista ja maasto epätasaista. Maanviljely ja pellon raivaaminen on vaatinut siellä kovasti työtä ja ponnisteluja. Nykypäivänä voimme huomata, että entisaikojen työ ja uhraukset eivät ole menneet hukkaan. Tällä hetkellä Kiuruvesi on yksi Suomen parhaista maidontuottajista. Se vaatii edelleen kovaa työtä ja sitoutumista pitkäjänteiseen työskentelyyn. Samankaltaisena maanviljelyn kanssa näen myös musiikin yläsavolaisessa seurakunnassa. Välillä joudutaan tekemään kovasti työtä perusasioiden kanssa. Sitkeä uurastus kuitenkin palkitaan jossain vaiheessa. Suuren Bach-projektin toteuduttua Kiuruveden seurakunnan musiikkityössä on saavutettu yksi etappi. Lisäksi se, että seurakunnan musiikkityö täyttää 100 vuotta, on yksi merkki pitkäjänteisestä sitoutumisesta hyvän asian eteen.

Aloitin työt Kiuruveden seurakunnan kirkkomuusikkona vuoden 2003 alusta. Ennen sitä olin toiminut Lohtajan seurakunnan kirkkomuusikon virassa reilun puolen vuoden ajan. Aloitin työt Kiuruveden seurakunnassa varsin haastavana aikana Seurakunta oli ollut ilman kanttorinviran haltijaa noin vuoden ajan. Kirkkomuusikon tehtäviä oli hoitanut välillä kanttorin koulutuksen saanut keikkamuusikko, välillä eräs innokas musiikinopettaja.

Seurakunnan musiikkityötä oli pyritty tekemään mahdollisimman hyvin, mutta viranhaltijan puuttuminen näkyi selvästi työssä, josta puuttui pitkän ajan suunnitelmallisuus. Seurakunnan kanttoreiden vaihtuminen oli varsin vilkasta aina 2000-luvun alkuun asti. Tästä kärsi varsinkin seurakunnan kuorotyö. Välillä kuorotyöstä puuttui kokonaan ammattimainen johtaja. Kuorotyötä lasten parissa ei ollut ollenkaan. Ainoastaan nuorisokuorolla oli johtaja, koska kyseinen kuoro toimii yhdessä lukion ja yläasteen kanssa. Ylä-asteen musiikinopettaja johti kuoroa tuolloin.

1990-luvulla seurakunnan musiikkityön erilaiset hankkeet musiikkielämän tason nostamiseksi eivät aina olleet tuottaneet toivottua tulosta. Esimerkiksi eräässä hankkeessa seurakunnan pitkäikäinen ja maineikas kirkkokuoro oli lopetettu ja tilalle oli perustettu kamarikuoro, johon pääsi mukaan vain koelaulun kautta. Tämä johti siihen, että monet pitkään kuorotoiminnassa mukana olleet pudotettiin pois kamarikuorosta (vanha kirkkokuoro) ja heille perustettiin niin sanottu eläkeläisten päiväkuoro. Tämän seurauksena kuorossa mukana olleet katkeroutuivat, ja he jäivät pois kokonaan seurakunnan musiikkitoiminnasta. Lopulta kyseinen hanke, jolla oli hienot tavoitteet, jäi kesken, koska silloinen viranhaltija siirtyi toisen seurakunnan palvelukseen.

Aloitustilanteeni seurakunnan muusikkona oli siis hyvin haastava. Tämä antoi minulle myös tiettyjä vapauksia. Kun tulimme perheeni kanssa Kiuruvedelle, oli varsin pian selvää, että tulimme jäädäksemme. Seurakunnassa oli taloudelliset mahdollisuudet laadukkaalle musiikkityölle. Lisäksi monelle hankkeelle ja projektille olen saanut innostuksen opiskelusta, sillä olen koko työhistorian ajan opiskellut musiikkia työn ohessa.

Aloitin Oulun seudun ammattikorkeakoulun kulttuurialan yksikössä ensin kirkkomusiikin opinnot. Muutaman vuoden kuluttua otin mukaan myös laulupedagogin opinnot. Vaikka työ on ollut välillä rankkaa, olen kokenut, että opintoni ovat tukeneet työtäni Kiuruveden seurakunnan palveluksessa. Samalla olen saanut lisää ammattipätevyyttä, jota olen tarvinnut näissä projekteissa ja jota tarvitsen myös tulevaisuudessa erilaisissa projekteissa sekä tavallisessa seurakuntatyössä.

Suhtaudun työhöni seurakunnassa suurella innolla ja antaumuksella. Koen, että pystyn työssäni toteuttamaan itseäni monella tavalla. Tämä on tärkeää, koska sillä voimavaralla

pääsen monien työhöni kuuluvien ikävien asioiden ylitse. Tässäkin työssä on joitakin huonoja puolia. Itselleni sellaisiksi näyttäytyvät lukuisat kokoukset, joissa joudun olemaan mukana. Toinen rasittava seikka on poikkeuksellinen työaika. Silloin kuin muut ovat vapaalla, kanttorit ovat lähes aina töissä.

Kiuruveden seurakunnan musiikkityö on sangen monivivahteista. Teemme yhteistyötä seurakunnan muiden työalojen, kaupungin kulttuuritoimen ja paikkakunnan musiikkiyhdistysten kanssa. Näistä verkostoista muodostuu se työkenttä, jolla toimin Kiuruvedellä.

2 KIURUVEDEN SEURAKUNNAN MUSIIKKITYÖN HISTORIA

Kiuruveden seurakunnan musiikkityöllä on varsin monivaiheinen historia: on ylä- ja alamäkiä. Tarkasteltaessa aikaa taaksepäin voidaan todeta, että musiikkityön laatuun ja kuoroelämän hyvinvointiin on aina vaikuttanut kanttorin sitoutuminen työhönsä. Kiuruveden seurakunnan järjestäytynyt musiikkityö on tänä päivänä noin 100 vuoden ikäistä. Vuonna 1911 seurakuntaan perustettiin kirkkokuoro ja seuraavana vuonna urkutoimikunta. (Koskinen, 1961, 6.)

Ajatus urkujen hankkimisesta syntyi jo vuonna 1897 Kiuruveden nuorisoseuran piirissä, ja vuonna 1907 Lahden Urkutehdas toimitti seurakuntaan urkuehdotuksen. Seurakunta sai Lahden Urkutehtaan lisäksi luonnokset J.A. Zachariassenilta Uudestakaupungista sekä B.A. Thulélta. Vuonna 1912 seurakunnan urkutoimikunta päätyi tilaamaan soittimen Zachariassenilta Uudestakaupungista. (Knapas 1993, 112.) Kaksikymmenäänikertaiset pneumaattiset urut, jotka maksoivat seurakunnalle 12 800 markkaa, valmistuivat vuonna 1913 (Rautioaho, 2007, 159).

Vuoden 1937 heinäkuussa sattui suuri tulipalo, jossa tuhoutui vuonna 1853 valmistunut kirkko. Tulipalossa tuhoutuivat myös kirkon Zachariassen-urut. Palon sytymissyö jäi tuntemattomaksi. Monia arvailuja esitettiin sytymissyöksi, muun muassa samana päivänä tehtyjä töitä kirkon kunnostamisessa sekä Ylä-Savossa riehunutta kovaa ukonilmaa. Palanut kirkko oli järjestyksessään toinen Kiuruvedellä. (Knapas, 1993, 105 -112.)

Kolmas eli nykyinen kirkko vihittiin käyttöön vuonna 1941. Kangasalan urkutehdas rakensi kirkkoon urut, joita ajan saatossa alettiin kutsua pula-ajan uruiksi. Nimitys johtui urkujen heikosta rakennusmateriaalista. Varsinkin pillien materiaalina jouduttiin sota-ajan vuoksi käyttämään, mitä oli saatavilla. Urut palvelivat tehtävässään aina 1970-luvun lopulle asti. (Knapas, 1993, 105 -112.)

Kiuruveden kuorotyön ja erityisesti kirkkokuoron kulta-ajaksi voidaan kutsua sodan jälkeistä aikaa aina 1970-luvulle asti. Tämä henkilöityi pitkälti kanttori Eino Mustamoon. Hän toimi seurakunnan palveluksessa tämän ajan. Toinen merkittävä

ajanjakso seurakunnan musiikkityössä oli 1970-luvun lopulla. Tuolloin seurakunta päätti aloittaa urkuhankkeen, koska pääkirkon urut olivat menneet kehojen rakennusmateriaalien johdosta varsin huonoon kuntoon. Urut olivat tekniikaltaan pneumaattiset – välillä niitä jopa sanottiin koomisesti reumaattisiksi. (Tikka, 2011.)

Urkuhankkeen myötä seurakunta sai tuon ajan mittapuun mukaan Pohjois-Savon suurimmat urut. Niissä on 34 äänikertaa, neljä sormiota, jalkio ja mekaaninen koneisto. Soitin oli varsin merkittävä valtakunnallisella tasollakin tuohon aikaan. Urkujen hankinnan taustalla oli kanttori Juha Ruostila sekä aktiivisesti toiminut musiikkityön johtokunta. (Rautioaho, 2007, 159.)

1980-luku oli varsin seesteistä ja tasaista aikaa. Seurakunnan musiikkielämä oli aktiivista, ja myös monia isoja projekteja toteutettiin. Seurakunnassa esitettiin muun muassa Heinrich Schützin teos Jeesuksen seitsemän sanaa ristillä sekä Dietrich Buxtehuden kantaatteja useaan otteeseen. Jo tällöin luotiin pohja tämän vuoden barokkiprojektille. Kiuruveden seurakunnalla oli vastuu herättäjäjuhlista 80-luvun alussa. Seurakunnan musiikkityö oli myös vahvasti esillä juhlilla. 1980-luvun puolivälissä seurakunta järjesti Pohjois-Savon kirkkomusiikkijuhlat, jolloin Kiuruvedellä oli useita satoja laulajia eri kuoroista Pohjois-Savon alueelta. (Tikka, 2011.)

1990-luku on varsin erikoista aikaa musiikkityössä. Silloin käynnistettiin monenlaisia eri hankkeita musiikkityön laadun nostamiseksi. Moni hanke oli hyvä, mutta monien jälkiä korjataan seurakunnassa vieläkin. Kirkkomme jumalanpalvelusuudistus väritti myös Kiuruveden seurakunnan musiikkityötä tähän aikaan. Musiikkityöhön 1990-luvulla antoivat oman värinsä tiuhaan vaihtuneet kanttorinviranhaltijat. 1990-luvun aikana seurakunnan palveluksessa oli ollut lähes kymmenen eri kanttoria. Vuosikymmenen loppupuolella seurakuntaan perustettiin toinen kanttorin virka. Kumpikin kanttorin virka oli B-virka. (Tikka, 2011.)

2000-luvun alussa seurakunta päätti muuttaa toisen kanttorin viran C-viraksi, koska kanttoreiden vaihtuminen viroissa oli varsin vilkasta. Tällä toimenpiteellä pyrittiin helpottamaan kanttoritilannetta. Johtavan kanttorin virka säilytettiin B-virkana. Viran muuttamisen johdosta saatiin aikaan tietty pysyvyys seurakunnan musiikkityössä. Tiuhaan vaihtuneet viranhoitajat hankaloittivat musiikkityön pitkäjänteistä kehittämistä.

Vuonna 2008 seurakunnassa saatiin toteutetuksi jo lähes kolme vuosikymmentä vireillä ollut kuoriurkuhanke. Urkurakentaja Jouko Pirkkanen rakensi kirkon etuosaan pienen, kahdeksanäänikertaisen soittimen sekä toteutti kirkon pääuruissa suuren kunnostus- ja puhdistusurakan. Tämä oli omalta osaltaan varsin merkittävä tapahtuma seurakunnan musiikkielämässä. Uudet urut antoivat lisää toimintatyylejä. Seurakunnan musiikkielämään tuli aivan uusia mahdollisuuksia musisoinnille. Näin soittimet olivat valmiina musiikkityön juhluvuoteen.

Tällä hetkellä seurakunnan musiikkityö elää uutta kukoistustaan. Seurakunnassa toimii säännöllisesti kolme kuoroa, ja konserttitoiminta on aktiivista. Myös yhteistyö kaupungin ja kansalaisopiston kanssa on antanut uusia mahdollisuuksia. Seurakunnan soitintilanne on hyvä. Pääkirkon urut ovat hyvässä kunnossa ja aktiivisessa käytössä, ja seurakuntatalon pianot ja flyygeli ovat myös aktiivisessa käytössä. Ylä-Savon musiikkiopiston kanssa tehdään yhteistyötä. Seurakunnan musiikkityö on varsin vilkas ja tapahtumarikas vapaaehtoistyön muoto. Seurakunnan kuorot toimivat Kirkkomusiikkiyhdistyksen alaisina, ja tällä hetkellä aktiivisesti toimivia kuoroja on kolme. Vuodesta toiseen noin sata vapaaehtoista työskentelee musiikkityön saralla.

Kiuruveden kirkkokuoro täyttää 100 vuotta vuonna 2011. Kirkkokuoron perustamisesta ei ole säilynyt yhtään virallista asiapaperia. Ensimmäisen kerran kuoro on laulanut jumalanpalveluksessa ensimmäisenä adventtisunnuntaina vuonna 1911. Silloinen seurakunnan kanttori/tirehtööri Sirén oli asian vireillepanija. (Koskinen, 1961, 6.)

Ensimmäisestä virallisesta esiintymisestä on opettaja Tyyne Huttunen kertonut Koskisen mukaan seuraavaa:

Kerron tapauksen siltä ajalta kun kirkossamme vielä ei ollut urkuja, miten tirehtööri Sirén toi kotoaan Härkölänniemestä urkuharmoonin ja sen säestyksellä esitettiin ensikertaa Hoosianna-hymni. Kirkkokansalla oli sekava mieliala moista peliä kirkossa kuultuaan. Arvosteluja kuului jälestäpäin puolesta ja vastaan. Joka tapauksessa, ei monta vuotta kerrotusta tapahtumasta kulunut, kun kirkkoon saatiin ensimmäiset urut. (Koskinen, 1961, 7.)

Seurakunnan järjestäytyneen musiikkityön lasketaan alkaneen edellä mainitusta urkuharmoonin säestyksellä esitetystä Hoosianna-hymnistä. Ajatus juhluvuodesta ei ole

kovinkaan kaukaa haettu, sillä seurakunnassa aloitettiin urkuhanke heti seuraavana vuonna. Tämä oli varsinkin paikkakunnan nuorisoaatteen vahva voimannäyte. Musiikkielämässä on siis ollut aktiivista aikaa tuolloin. Kiuruvedellä on käynyt konsertoimassa aikoinaan uusilla uruilla muun muassa Oskar Merikanto, ja yleisön joukossa on ollut myös marsalkka C.G.E. Mannerheim. Merikannolla ja Mannerheimilla oli 1910-luvulla tapana vieraila kesäisin Runnin terveyskylpylässä. (Koskinen, 1961, 6.)

Voidaan varsin hyvällä syyllä sanoa järjestäytyneen musiikkityön seurakunnassa alkaneen näistä ajoista. Seurakunnassa on ollut musiikkityötä aikaisemminkin. Seurakunnan musiikkityön – ja ennen kaikkea kuoroelämän – kulta-ajaksi on sanottu sodan jälkeistä aikaa. Tällöin, kun kaikesta oli pulaa mutta harrastusinto kova, kokoonnuttiin yhteen laulamaan ja aikaa viettämään. (Koskinen, 1961, 6.)

Tarkasteltaessa lähemmin aikaa 1940-luvun alusta 1970-luvun alkuun huomataan, että tuolloin seurakunnassa on ollut vain yksi kanttori. Hän toimi seurakunnan kirkkomuusikkona lähes neljä vuosikymmentä. Tämän ajanjakson aikana seurakunnassa panostettiin paljon kuorotyöhön ja erityisesti kirkkokuoroon. Kiuruvesi on laaja pitäjä, ja pieniä kyläyhteisöjä on paljon. Tuohon aikaan oli lähes joka kylällä oma sekakuoro, jota kanttori kävi vuoropäivinä johtamassa. Nämä kuorot kerättiin isoksi kirkkokuoroksi aina juhla-aikoina laulamaan pääkirkkoon. Parhaimpina aikoina kuorossa saattoi olla jopa 150 laulajaa. Tältä ajanjaksolta on monen monta tarinaa, jotka ovat jääneet elämään legendaksi seurakunnan musiikkityössä. On ”veisattu vekselillä” ja ”kierretty maailmaa härkävaunuilla”. (Koskinen, 1961, 7.)

Kiuruveden seurakunta sai vuonna 1976 kanttoriksi Juha Ruostilan. Hän perusti 1970-luvun lopulla seurakuntaan nuoriso-orkesterin, joka esiintyi ahkerasti kirkkokuoron kanssa yhdessä monissa tilaisuuksissa. Orkesterissa oli parhaimpana aikana lähes kaksikymmentä soittajaa. (Tikka, 2011.)

1980-luku oli aktiivista aikaa myös seurakunnan kirkkokuoron elämässä. Kirkkokuoro ja nuoriso-orkesteri tekivät muun muassa äänitteen vuonna 1984 kanttori Kalervo Herttelin johdolla. 1990-lukua kirkkokuoron toiminnassa värittivät edellä mainitut hankkeet kirkon jumalanpalveluselämässä sekä kanttoreiden vaihtuminen. 2000-lukua

voisi nimittää kirkkokuoron työskentelyssä musiikillisten projektien ajaksi. Ensin vietettiin kuoron 90-vuotisjuhla, johon tilattiin teos kanttori, säveltäjä Lauri-Kalle Kallungilta sekä esitettiin Bachin kantaatteja Elja Puukon johdolla. (Tikka, 2011.)

Kiuruveden seurakunnan kirkkokuoro on osallistunut läpi historiansa aktiivisesti sekä valtakunnallisille että maakunnallisille kirkkolaulujuhille. Viimeisimpänä tällaisena tapahtumana ovat Kuopion valtakunnalliset kirkkolaulujuhlat 2006 sekä maakunnalliset Pohjois-Savon kirkkomusiikkijuhlat Iisalmessa toukokuun lopussa tänä vuonna. (Tikka, 2011.)

Kiuruveden Kirkkokuoron laulajien ikäjakauma tällä hetkellä on varsin laaja. Nuorin laulaja tällä hetkellä on 25 vuotta, ja vanhin laulaja on 84-vuotias. Laulajista yli puolet on vielä mukana työelämässä. Tällä hetkellä kuorossa on kahdeksan sopraanoa, seitsemän alttoa, viisi tenoria ja neljä bassoa. Yhteensä laulajia on kuorossa 24. (Tikka, 2011.)

3 KIURUVEDEN SEURAKUNNAN KIRKKOKUORO VUODESTA 2003 TÄHÄN PÄIVÄÄN

Tullessani kanttoriksi seurakuntaan vuoden 2003 alussa minulla oli selkeä ajatus, että seurakunnan kuoroelämä tarvitsi saada uudelleen henkiin. Heti aluksi tiedostin, että vanhaan kulta-aikaan ei ollut paluuta. Tähän vaikuttivat monet asiat kuten esimerkiksi yhteiskunnassamme tapahtuneet muutokset. Kiuruvesi on ollut jo pitkään muuttotappiokunta. Joka vuosi tulee vähennystä väkimäärään. Vielä 1950-luvulla Kiuruvedellä oli noin 15 000 asukasta. Nyt siellä asuu enää hieman yli 9 000 asukasta. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että seurakunnan musiikkityössä on mukana entistä vähemmän ihmisiä ja entistä enemmän erilaisia harrastuksia harrastavia ihmisiä. Musiikkityö kilpailee entistä pienemmistä osista ihmisten vapaa-aikaa. Nykyaikana ihmisille on tarjolla paljon erilaisia harrastuksia. Toinen nykyajan ilmiö on, että ihmiset vieroksuvat sitoutumista. Mitä muuta kuoroelämä on kuin sitoutumista yhdessä harjoitteluun pitkäksi aikaa? Tämä on asettanut omat haasteensa seurakunnan musiikkityölle.

Ensimmäinen tavoitteeni, kun aloitin työskentelyn kuoronjohtajana, oli laulajien määrän kasvattaminen. Kuorossa oli tuolloin noin 10 laulajaa. Tavoitteeni oli saada määrä nousemaan noin 20 laulajaan. Tämä onnistuikin kohtalaisen hyvin, sillä sain toimintaan mukaan muutamia aivan uusia laulajia. Lisäksi muutama vanha kuorolainen tuli jälleen mukaan.

Toinen tavoitteeni oli, että kuoro olisi avustamassa seurakunnan jumalanpalveluksessa säännöllisesti. Kirkkokuoron tavoitteena on olla kerran kuukaudessa avustamassa jumalanpalveluksessa. Tämä on todella haastavaa, kun otetaan huomioon, että työn laatu on myös pidettävä korkealla. Tämän vuoksi kuoron jokaisella harjoituskerralla on selvä tavoite ja päämäärä, mikä johtaa siihen, että kuoroharjoituksiin ei tulla vain hyvän seuran ja yhdessä laulamisen takia. Olen pyrkinyt pitämään harjoitukset myös sosiaalisena tapahtumana, jotta laulajilla olisi aikaa ja tilaa kuulumisten vaihtamiseen ja keskustelulle. Tähän olemme muutama vuosi sitten kuorolaisten kanssa keksineet ratkaisuksi sen, että pidämme kahvitauon keskellä kolmetuntisia harjoituksia.

Tavoitteemme vastaisesti emme ole pystyneet aivan joka kuukausi osallistumaan jumalanpalvelukseen. Laatu toivottavasti kuitenkin korvaa määrän. Kuoron toiminnan perusajatuksena jumalanpalveluksissa avustaminen on keskeinen tavoite.

Toimintani aikana olen tuonut kirkkokuoron toimintaan mukaan niin sanotun projektitoiminnan. Suurimmissa projekteissa olen kasvattanut kuoron kokoa jopa 45 laulajaan. Silloin laulajia on ollut mukana koko Ylä-Savon alueelta. Kuoron toimintavuosi sisältää yhden tai enimmillään kaksi isompaa projektia. Nämä ajoittuvat suuriin juhlapyhiin, usein joulun ja pääsiäiseen. Ensimmäinen suurempi projekti oli Risto Ainalin Luukas-passio vuonna 2005 pääsiäisenä. Seuraava oli vuonna 2006 toteutettu Felix Mendelssohn-Bartholdyn kolme kuoroteosta alttosolistille, kuorolle ja uruille. Tämä konsertti oli samalla kuoron 95-vuotisjuhla. Saman vuoden jouluna toteutimme Camille Saint-Saënsin Oratori de Noël -teoksen yhdessä Kiuruveden Naiskuoron ja solistien kanssa.

Vuonna 2007 aloimme harjoitella nais- ja mieskuoron kanssa Saint-Saënsin Messa de Requiem -teosta, joka esitettiin vuoden 2008 pääsiäisenä sekä uudelleen vuotta myöhemmin. Vuonna 2009 aloitettiin kirkkokuoron juhlaääniteprojekti. Se valmistui juuri ennen Kiuruveden Herättäjäjuhla 2010. Viimeisin suurprojekti oli Kiuruveden kirkkokuoron toteuttama Johann Sebastian Bachin Johannes-passio kuoron juhluvuoden päätapahtumaan. Projektityöskentelylle on tyypillistä, että saamme kuoroon muutamia laulajia vahvistukseksi niin sanottujen peruslaulajien lisäksi. Johannes-passiossa heitä oli lähes kaksikymmentä.

4 KIURUVEDEN SEURAKUNNAN MUSIIKKITYÖN JUHLAVUOSI

Aloittaessamme Kiuruveden seurakunnan musiikkityön juhluvuoden suunnittelun otimme kuvainnollisesti haalarit naulasta ja päätimme tehdä juhluvuodesta todellisen työn juhla. Juhluvuoden suunnittelun aloitimme hyvissä ajoin. Ensimmäiset kokoukset juhluvuodesta pidimme jo kolme vuotta ennen varsinaista juhluvuotta vuonna 2008, jolloin aloimme hahmotella kirkkokuoron 100-vuotisjuhlia. Mietimme yhdessä kuoron kanssa, mitä me halutamme juhluvuodelta – vai haluammeko mitään. Kun peilasimme seurakunnan musiikkityön ja kuoron aikaa taaksepäin, huomasimme, että kuoron värikäs historia vaatii panostamaan kuoron 100-vuotisjuhlaan. Niinpä päätimme toteuttaa 100-vuotisjuhlat ”pitkän kaavan mukaan”. Tämä tarkoitti sitä, että koko kalenterivuoden kattavaan juhluvuoteen sisältyisi kirkkokuoron juhlaäänite sekä kuoron ulkomaanmatka.

Juuri ennen juhluvuotta Kiuruvedellä vietetyt herättäjäjuhlat antoivat juhluvuoden valmisteluille oman haasteensa. Tämän vuoksi kuoro alkoi jo vuonna 2009 valmistella juhlaäänitettä. Äänitteen nimeksi päätettiin *Kiitosta veisaan, Herra*. Nimi tuli levyllä olevan kantaatin nimestä. Tästä aiheesta tuli myös koko juhluvuoden kantava teema. Äänite valmistui juuri ennen herättäjäjuhlia.

Koko kalenterivuoden kestävään juhlaan on sisältynyt konsertteja Kiuruvedellä, vierailukonsertteja jokaiseen sellaiseen naapuriseurakuntaan, sekä päätapahtuma palmusunnuntaina 17. huhtikuuta. Lisänä ovat erilaiset jumalanpalvelukset kuten jouluyön messu, kansanlaulukirkko sekä ulkoilmatapahtumat.

Kuoron ulkomaanmatka päätettiin toteuttaa Unkarin Micoltsiin ja Budapestiin. Matka toteutettiin huhti- ja toukokuun vaihteessa vaihteessa 2011. Tämä matka oli kuorolaisille erityiskiitos suuren Johannes-projektin jälkeen, ja se oli varmasti jokaiselle laulajalle ikimuistoinen. Matkan aikana kuorolla oli oma konsertti Micoltsin kirkossa, josta näytettiin kahden ja puolen minuutin kooste Unkarin television uutislähetyksessä.

Oman mausteensa juhluvoiteen antavat Kiuruvedeltä lähtöisin olevien musiikin ammattilaisten omat konsertit vuoden aikana. Kesän 2011 konserttisarja on myös hyvä näyte seurakunnan musiikkityöstä. Konserttisarja sisältää niin maailman kuulun urkurin konsertin, Pohjois-Savon kanttoreiden konsertin, Kiuruveden omien muusikoiden konsertin kuin mediapersoona Hannu Taanilan juontaman urkukonsertin unohtamatta juhlihan kirkkokuoron omaa konserttia. Syksyllä pyhäinpäiviiklonloppuna Kiuruveden Kirkkokuoro, naiskuoro ja mieskuoro esittävät yhteisprojektina Camille Saint-Saënsin Messa de Requiem -teoksen, jota on esitetty jo usean kerran viime vuosien aikana.

Juhlavuosi päätetään perinteitä kunnioittaen Armas Maasalon Adventtivesperiin ja itse 100-vuotisjuhlailaisuuteen. Olen säveltänyt ja sovittanut kuorolle musiikkia juhlille. Tekstimotetin ensimmäisen joulupäivän evankeliumitekstiin tein kevään 2011 aikana ja päivän psalmiin pohjautuvan Tapani Nuutisen laulun sovitin jo edellisenä vuonna neljäniselle kuorollemme. Näin saadaan toteutettua juhluvuosi, joka sisältää paljon uutta, mutta kunnioittaa myös vanhaa työtä musiikin parissa Kiuruveden seurakunnassa.

5 MUSIIKKITYÖN JUHLAVUODEN PÄÄTAPAHTUMA

Kiuruveden seurakunnan musiikkityön päätapahtuma oli palmusunnuntaina 2011 esitetty Johann Sebastian Bachin Johannes-passio. Konserttia oli toteuttamassa vahvistetun kirkkokuoron lisäksi kymmenen laulajaa Keski-Pohjanmaan kamarikuorosta, kahdeksan solistia ja Haapaveden kamariorkesteri kapellimestari Timo Hannulan johdolla. Teoksen toteutuksen mahdollistivat Kiuruveden seurakunta, Kiuruveden kirkkomusiikkiyhdistys ry, Iisalmen seurakunta sekä Olvi-säätiö Iisalmesta. Teoksen solisteina lauloi joukko lahjakkaita nuoria taiteilijoita, joista osalla on yhdyssiteitä Kiuruvedelle. Teoksessa Jeesuksen osan lauloi kiuruvetinen maanviljelijä baritoni Pekka Kaurala. Evankelistan osassa lauloin itse. Sopraanosolistina lauloi Kiuruvedeltä lähtöisin oleva Anna-Leena Koldits, ja alttona oli Sirpa Kurra Haapavedeltä. Tenorisolistina lauloi kuoron äänikouluttajanakin useasti toiminut Veli-Matti Rautakoski Yli-Kiimingistä. Bassosolistina toimi nuori baritoni Joose Vähäsöyrinki Kuopiosta. Lisäksi roolihahmoissa kuulumme Vieremältä sopraano Vuokko Komulaista ja Ari Honkasta Iisalmesta. Teos sai ensi-iltansa Iisalmen Kustaa Aadolfin kirkossa lauantaina 16. päivä huhtikuuta, ja pääkonsertti pidettiin seuraavana päivänä Kiuruveden kirkossa

5.1 Päätapahtuman suunnittelu ja teoksen valinta

Kiuruveden seurakunnan musiikkityön juhlavuoden suunnittelu alkoi hyvissä ajoin. Ensimmäiset keskustelut juhlavuodesta käytiin vuoden 2008 aikana seurakunnan jumalanpalvelus- ja musiikkityön johtokunnassa. Samoihin aikoihin aloitettiin juhlavuoden suunnittelu myös Kiuruveden kirkkomusiikkiyhdistys ry:n johtokunnassa. Juhlavuoden suunnittelua kuormittivat runsaasti myös Kiuruvedellä vuonna 2010 järjestetyt Herättäjäjuhlat. Juhlat työllistivät seurakunnan musiikkityötä varsin paljon. Ensimmäisissä kokouksissa vuoden 2008 aikana keskustelimme siitä, että juhlavuotta olisi mukava juhlistaa konsertilla, jossa olisi mukana myös orkesteri. Juhlavuoden päätapahtumaa suunnitellessa keskustelimme esitettävästä teoksesta. Melko pian keskusteluissa ajatuksen kääntyivät Johann Sebastian Bachin musiikkiin. Bachia pidetään viidentenä apostolina. Mikä olisikaan ollut paremmin juhlavuoden teemaan

sopivaa kuin Bach ja hänen kirkkomusiikkinsa. Hän on yksi länsimaisen musiikin kulmakiviä.

Jo alkusuunnitelmissa todettiin, että hanke tulee maksamaan todella paljon. Tämä seikka johti siihen, että ottaessamme yhteyttä eri orkestereihin päätimme keskittyä lähialueen kamariorkestereihin. Alkuvaiheessa meillä oli mukana keskusteluissa kolme kamariorkesteria: Iisalmen musiikkiopiston kamariorkesteri, Oulun kamariorkesteri ja Haapaveden kamariorkesteri. Vuoden 2010 alussa päädyimme Haapaveden kamariorkesteriin.

Ensimmäinen suunnitelma oli esittää konsertissa osia Johann Sebastian Bachin Matteuspassiosta. Siinä kuoron tärkein tehtävä olisi ollut koraalien laulaminen sekä loppukuoron *Wir setzen uns mit Tränen nieder* esittäminen. Passioprojektin lähdettyä käyntiin ensimmäisessä vaiheessa pidimme pitkäperjantaina vuonna 2009 Kiuruveden kirkossa konsertin, jossa Oulun seudun ammattikorkeakoulun opiskelijat esittivät aarioita Bachin Matteuspassiosta. Vuonna 2010 pitkäperjantain konsertti oli samanlainen mutta siihen oli lisätty kolme Kiuruveden kirkkokuoron esittämää koraalia samasta passiosta. Konsertin jälkeen keskustelimme kuoron johtokunnassa siitä, että teos jää kovin vaillinaiseksi, jos sitä joudutaan pätkimään ja ottamaan osia sieltä ja täältä. Alun perin Bach sävelsi Matteuspassion kahdelle kuorolle ja kahdelle orkesterille. Totesimme, ettei meillä ollut mitään mahdollisuutta esittää teosta kokonaan esityskoneiston koon ja teoksen pituuden vuoksi. Teos kestää noin kolme tuntia. Tässä vaiheessa Haapaveden kamariorkesterin johtaja kapellimestari Timo Hannula esitti, että kokeiltaisiin Bachin Johannespassiota kokonaisuudessaan.

Heti pääsiäisen 2010 jälkeen kokosimme kiireesti kuoron johtokunnan ja aloimme puntaroida ajatusta Bachin Johannespassion kokonaan esittämisestä. Kuorossamme oli tässä vaiheessa noin 25 laulajaa. Kuoron koko oli kuitenkin liian pieni kyseiseen teokseen. Aloitin tiedustelut ympäri maakuntaa siitä, olisiko mahdollista saada mukaan musiikin ammattilaisia ja pitkällä olevia harrastelijoita. Meitä onnisti. Saimme lähialueen kanttoreita ja musiikkiopiston opettajia innostumaan projektiin laulajiksi. Lisäksi saimme kuusi pitkällä olevaa musiikin harrastajaa sekä opiskelijoita Kuopion Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin koulutuksesta. Maakunnallinen yhteistyö herätti mielenkiintoa tiedotusvälineissä. (Oertel. 2011.) Jouduimme kuitenkin maksamaan

avustaville laulajille pienen palkkion ja matkat. Tämä kuitenkin mahdollisti meille projektin toteutuksen. Kirkkokuoron johtokunta päätti lopulta kokouksessaan toukokuun lopussa 2010, että juhlavuoden päätapahtumassa esitetään Johann Sebastian Bachin Johannes-passio kokonaisuudessaan orkesterin kanssa (Multala, 2010, 24.5.2011).

5.2 Bachin Johannes-passion esittely

”Musiikki on yhtä paljon velkaa Bachille kuin uskonto perustajalleen” (Robert Schumann Rannan 1945, 65 mukaan).

Vuonna 1722 hovikapellimestari Johann Sebastian Bach haki avoimeksi tullutta Leipzigin Tuomaskanttorin virkaa. Tähän virkaan kuului Leipzigin neljän pääkirkon musiikista vastaaminen sekä opettajan virka kuoron yhteydessä toimineessa Tuomaskoulussa. Työnäytteeksi tämän viran saamiseksi Bach sävelsi passion Johanneksen evankeliumin tekstiin. Muun tekstin sävellykseensä hän sai suositulta mutta tyhjän mahtipontiselta hampurilaiselta raatimieheltä B. H. Brockesilta. Bach oli hänen teksteihinsä tyytymätön ja muokkasi ne käytännöllisesti katsoen kokonaan uudestaan. Tuloksena oli riipaiseva, yhä tänäkin päivänä ajankohtainen sanoma, joka valaisee Jeesuksen kärsimyshistoriaa meissä itsessämme. (Murto, 2001, 14.)

Tärkeimpinä Bachin virantoimituspaikkoina olivat Nikolainkirkko ja Tuomaskirkko. Lisäksi hänelle kuuluivat juhlapyhinä yliopiston kirkon jumalanpalveluksista vastaaminen. Kaiken tämän lisäksi hänellä oli opetusvelvollisuus Tuomaskirkon yhteydessä toimineella koululla. Tämä velvollisuus oli Bachille hyvin raskas, ja hän yritti keinolla millä hyvänsä päästä siitä eroon.

Aikaisempien olettamusten mukaan Bach sävelsi Johannes-passion vuoden 1723 alussa Köthenissä, muutama kuukausi ennen muuttoa Leipzigiin. Ensimmäinen esitys olisi tämän mukaan tapahtunut pääsiäisperjantaina samana vuonna Leipzigin Nikolainkirkossa. Muutama viikko tämän jälkeen Bach nimitettiin Tuomaskanttoriksi. Tätä olettamusta ei kuitenkaan koskaan ole pystytty vahvistamaan oikeaksi. Sitä vastoin Bach-tutkijat ovat nykyään yhtä mieltä siitä, että ensimmäinen esitys tapahtui pitkäperjantainvesperissä tasan vuotta myöhemmin. Johannes-passion ensimmäisen

esityksen orkesteripartituuri sekä laulu- ja orkesteristemmat ovat säilyneet. Ne eivät sisällä Bachin myöhempiä esityksiä varten tekemiä lisäyksiä ja muutoksia, ja siten ne muodostavat hyvän lähdemateriaalin vertailtaessa eri versioita. (Nordgren 2000, 28.)

Johannes-passiosta tuli yksi harvoista suurteoksista, joita esitettiin usean kerran säveltäjämestarin elinaikana. Leipzigin Nikolainkirkon ensiesityksen (vuonna 1724) jälkeen passio esitettiin hieman muokattuna seuraavana vuonna Tuomaskirkossa. Bach muokkasi ja uudisti teosta 25 vuoden aikana ainakin neljä kertaa. Hän korvasi toisessa versiossa nykyään Johannes-passion tunnetuimmat osat alku- , ja loppukuorot Matteus-passiosta tutuilla koraaleilla *O Mensch, bewein ja Christe, du Lamm Gottes*. Viimeisessä versiossa Bach palaa lähelle alkuperäistä versiota. Nykyään eniten esitetty versio on ensimmäisen ja neljännen version sekoitus. (Murto, 2001, 14.)

Johannes-passio jakautuu kahteen osaan, ja Bachin aikana osien välissä oli aina saarna. Johannes-passion hallitsevia elementtejä ovat evankelistan kertomus pääsiäisen tapahtumista, kansanjoukkojen raivokkaat ja kiihtyneet kuorokohtaukset ja aarioiden pohdiskeleva luonne sekä kaikelle vastakohtana koraalien levollisuus.

Yleisesti ottaen niin Johannes- kuin myöhemmän Matteus-passionkin ainesosat voidaan sijoittaa selkeiden otsikoiden alle. Ensiksikin niissä esiintyy kerronnallinen elementti, joissa Evankelista (tenori) ja Kristus (basso) ovat keskeisessä asemassa. Jokaisessa passiossa Evankelistaa ja Kristusta säestää *continuo semplice*. (Anderson 1996, 251.)

Bachin sävellyksissä lauluosuudet eivät ole ”laullisia”, vaan ne liikkuvat usein hankalina kromaattisina kulkuina, jotka ovat peräisin soitinmusiikista, ja tekstinkäsittelyssä Bach ei tunnu piittaavan luontevista ja hyvin ’istuvista’ jaksotuksista ja aksenteista. Tämä tekee Bachin vokaalimusiikin esittämisen erityisen vaativaksi. (Nordgren, 2000, 28.)

Evankelistan osa, jonka Bach sävelsi korkealle tenorille, on teoksen selkäranka. Tämän osan hän kirjoitti erityisen huolellisesti. Evankelistan kertomus on musiikillista proosaa, vapaata puhelaulua, jossa Bach käyttää usein maalailevia efektejä. Kertojan lauluosuus on täynnä ehtymätöntä kuvaus- ja ilmaisuvoimaa, ja se kohoaa traagiseen lyyriseen hehkuun kertoessaan Pietarin kyynelistä osassa 12 tai muuttuu tuskaisen kromaattiseksi

valituslauluksi kuvatessaan Jeesuksen ruoskimista osassa 18. Toisinaan kertoja muuttuu suorastaan kansankiihottajaksi. Evankelistan kiihotukselle antaa vastapainon Jeesuksen rauhallisuus ja ylväys. Kristus on, Johanneksen evankeliumin antaman kuvan mukaan, maailman ylevä valtias. Teoksen toisen osan aloittavassa tuomiokohtauksessa Kristus kasvaa majesteettiseen suuruuteensa, ja hän lausuu repliikkinsä ylimaallisen, ylhäisen sädekehän ympäröimänä. Kontrastin tähän dramaattiseen tilanteeseen luo kuoro, joka esittää oikeusistuimen ulkopuolella seisovaa, raivoavaa, fanaattisesti kiihtynyttä väkijoukkoa. Villeissä, kromaattisesti ulvovissa purkauksissa se vaatii Jeesuksen ristiinnaulitsemista osassa 21.

Teoksen toinen peruspilari on ikään kuin vastakohta kaikelle edellä kuvatulle. Passion aariat ja ariosot ovat kuin lepoetkiä yhä villimmäksi menevälle menolle. Musiikintutkijoiden mukaan tästä dramaattisesti kehittyvästä kärsimyshistoriasta puuttuvat lähes kokonaan lyyriset lepoetket. Tämä on merkinnyt sitä, että aariat on täytynyt liittää melkein väkivalloin kertomukseen, ja tämä korostaa entisestään teoksen dramaattisuutta. (Nordgren, 2000, 28.)

Joka tapauksessa Bach on valinnut huolella ne hetket, jolloin hän antaa solistien laulaa aarioita, ja samalla suo kuulijalle pienen lepoetken kertomuksen etenemisessä kohti huippua. Ewenin mukaan musiikintutkija Albert Schweitzer kirjoittaa:

Bachin lämmittävä hellyys ja syvä myötämieli, hänen kuvatessaan tätä vertaansa vailla olevaa näytelmää ja syventyessään siihen kuvastuu sivu sivulta; kaikki ne ovat täynnä vakavan painokasta ja valloittavaa kauneutta. Jeesuksen sanoissa, evankelistan kertomuksen monissa kohdissa, aarioissa, kuten *Betrachte, meine Seele* ja *Es ist vollbracht*, joka on Bachin innoituksen ihmeellisimpiä tuotteita, hän on vertaistaan vailla oleva valituslaulujen säveltäjä, ihmisen kärsimystä säälivä laulaja. Ja sellaisissa kohdissa kuin loppukoraalin ”*Oi Herra, anna rakkaitten enkeliesi kantaa*” viimeisellä sivulla hän on säveltänyt niin taivaallista musiikkia kuin hän yksin tietäisi, millaista se on; sitä ei voida sanoin kuvata. (Ewen 1956, 14.)

Johannes-passion dramaattisuus korostuu entisestään tilanteiden nopeassa vaihtumisessa. Kansanjoukko vaatii, että Pilatuksen on päästettävä Barrabas, ryövärin ja murhamiehen, vapaaksi ja tuomitsemaan Jeesuksen kuolemaan. Pilatus vielä ruoskittaa Jeesuksen. Tälle jyrkkänä vastakohtana ovat bassosolisti ariosossaan *Betrachte, meine Seel* (Katso, sieluni, pelokkaalla tyydytyksellä) ja tenorin aaria *Erwege, wie sein*

blutgefärbter Rücken (Mieti, kuinka hänen verentahrima selkänsä) vievät tapahtuman kuulijan käsin kosketeltavaksi.

Jokainen näistä aarioista on luonteeltaan lyyrinen meditaatio, mietiskely, solistit selittävät ja tulkitsevat tapahtunutta, Jeesuksen kärsimykseen syvästi eläytyen, toisinaan autuuden, mutta useimmiten elegisen murheen vallassa. Passion aarioissa on lyyrisyyttä ja mietiskelyä, jotka kuvastavat evankeliumikertomuksen tapahtumia. Tietyssä mielessä ne ovat vastaus pietistisen hurskauden asenteelle. Teoksen kolmas elementti on kuoron osuus kokonaisuudessaan. Sen luovat koraalit, Bachin ajan perinteiset koraalimelodiat, jotka olivat varmasti seurakunnalle tuttuja Leipzigin ja Dresdenin virsikirjoista, sekä valtavaan voimaan kiihtyneet dramaattiset purkaukset. Kuoron tunneasteikon laajuus on aivan päätähuimaava.

Teoksessa kuorolla on jokseenkin samanlainen asema, kuin Kreikan draamoissa. Se kommentoi tapahtumia ja usein korostaa niiden merkitystä melkoisesti, toisinaan jopa kunnioitusta herättävällä draamallisella voimalla. (Anderson 1996, 252).

Kuoron rooli oratorioperinteessä voidaan lähes rinnastaa evankelistan tärkeyteen, sillä se paitsi esittää vuorollaan kansanjoukkoa, sotilaita ja opetuslapsia, myös tuo kohtausten lomaan kertomuksen hengellistä sisältöä kommentoivia koraaleita. Kaikelle edellä kerrotulle dramaattisille purkauksille täydellisenä vastakohtana ovat kuoron surumieliset rauhaa säteilevät koraalit ja teoksen loppukuoro *Ruht wohl* (Levätkää rauhassa). Tässä yksinkertaisessa, murheentäyteisessä hautajaislaulussa, jossa on myös kehtolaulun sävyjä, Bach ilmentää sekä autuutta että kärsimystä; kukaan muu ei ole osannut vangita säveliinsä niin ainutkertaisen nerokkaasti tätä uskonnollista kaksoisajatusta. (Elmgren-Heinonen, 1959, 529.)

Johann Sebastian Bach ei säveltänyt koskaan elämänsä aikana oopperamusiikkia. Hän sävelsi kuitenkin oman aikansa tyyliin barokkimusiikkia, jossa elää italialaisten, ranskalaisten ja saksalaisten maallisten ja hengellisten tyylien, sekä soitin- että vokaalimusiikin koko kirjo. Bach tunsikin Raamatun tarkoin, myös aikansa musiikkiteatterin maailman. Tämä on mielenkiintoinen seikka sitä taustaa vasten, että hän ei itse säveltänyt ollenkaan viimeksi mainitun genren mukaista musiikkia. Kuitenkin jokaisen tekstin sana rytmeineen, sävyineen ja tunteineen yhdistyy hänen passioissaan tarkasti mietittyihin, näitä kuvaaviin rytmisiin, melodisiin ja harmonisiin tapahtumiin ja muotoihin, niin sanottuihin affekteihin.

Johannes-passion aloittava alkukuoro *Herr, unser Herrscher* (Herra, Hallitsijamme, jonka nimi kaikissa maissa on ihanin!) on alttoaarian *Es ist vollbracht* (Se on täytetty) ohella teoksen riipaisevinta ja kauneinta musiikkia. Valtavassa prologissa aukeaa portti Kristuksen kärsimyskertomukselle. (Nordgren, 2000, 29.)

Alkukuoron tunnusmerkit ovat laulajille haastavat 16-osajuoksutukset jotka seuraavat toinen toistaan hurjempina. Ikään kuin myrskyn kouriin joutuneelle laulajalle ei suoda lepoa ollenkaan, ja hän samaistuu Kristuksen kärsimykseen. Kuten Bachin elämäkerrankirjoittaja Julius Rabe on huomauttanut, ei ollut epätavallista, että sen ajan uskonnollinen runous vertasi ihmiselämää levottomaan mereen: ” Jousien mahtava aaltoliike muodostaa kaikupohjan huilujen ja oboeitten esittämälle jalolle valitukselle”. (Nordgren, 2000, 29.)

Bach käytti myös paljon jo olemassa olevaa valmista hovimusiikkia. *Sei gegrüßet, lieber Jüdenkönig* (Ole tervehditty Juutalaisten kuningas) on esimerkkinä tällaisesta. Tämä pohjautuu Ranskan hovissa esiintyneeseen keisarin pilkkalauluun niin rytmisen kuin melodisen asun suhteen. Itse asiassa koko oratorion, siis kirkko-oopperan traditio pohjautuu raamatuntekstien tunnesisältöjen ilmaisemiseen ja evankelistan kuvaamien henkilöiden ja tapahtumien musiikilliseen jäljittelyyn. Jos sanan ja sävelen liitto jätetään esitystilanteessa tarkasti miettimättä ja tulkitsematta, menetetään samalla osa musiikin merkityksestä.

Johann Sebastian Bachin Johannes-passio on teos, joka ei päästä kuulijaakaan helpolla. Bach kysyy suoraan myös kuulijan mielipidettä tapahtuneesta. Bach antaa myös kuulijalle vastauksen moniin kysymyksiin ja mahdollisuuden kokea suurta riemua kaiken surun jälkeen kuten sopraano viimeisessä aariassaan *Zerfließe, mein Herze* (Kynnelten tulvassa nyt sulsi sydämeni).

5.3 Johannes-passion harjoittelu

Keskiviikkona toukokuun 26. päivä vuonna 2010 oli ensimmäinen kuoroharjoitus, jossa aloimme harjoitella Johannes-passiota. Harjoitukseen kokoontui noin 25 laulajaa. Tähän joukkoon kuului meidän kirkkokuoromme sekä viisi projektilaulajaa Ylä-Savon

alueelta. Harjoitusten aluksi kuuntelimme eri levytyksiä teoksesta ja pohdimme yhdessä teoksen suomennosta. Vielä tässä vaiheessa ei kukaan oikein käsittänyt teoksen suuruutta, ja näin jälkeenpäin täytyy todeta, että onneksi.

Työnjaosta projektin läpiviemiseksi sovimme, että minä harjoitutan kuoron ja minulla on apuna Iisalmen seurakunnan johtava kanttori Hannu Virpi korrepetiittorin roolissa, joka korvaa orkesterin tässä vaiheessa. Hannun mukana olo oli minulle suuri helpotus, koska kuoromme laulajat olivat pääasiassa amatöörimuusikkoja. Tästä johtuen jouduimme usein jakautumaan niin, että toinen meistä harjoitti naisääniä ja toinen samaan aikaan miesääniä eri harjoitustilassa. Tämä kuoron syyskausi oli pääasiassa stemmaharjoituksia. Aina harjoituspäivän osion päätteeksi kokoonnuimme osan läpivientiin yhdessä nais- ja miesäänten kanssa.

Ensimmäisessä harjoituksessa lähdimme liikkeelle teoksen päättävästä *Ach Herr, laß dein lieb Engelein* -koraalista, jonka suomalaiset alkusanat menevät näin: ”Oi Herra, anna rakkaitten enkeliesi kantaa sieluni viimeisellä hetkellä Aabrahamin syliin.” Tämän loppukoraalin lisäksi ensimmäisessä harjoituksessa tutustuimme myös koraaleihin nro 3 (*O Große Lieb* – Oi suuri rakkaus) ja 5. (*Dein Will geschen* – Tapahtukoon tahtosi).

Johannes-passio-projektin ensimmäinen harjoitus oli vain pieni tutustumismatka teoksen maailmaan. Harjoitusten myötä kuoro jäi kesälomalle sulattelemaan alkanutta projektia. Kesätehtäväksi kuorolaisille tuli, että he tutustuvat teokseen mahdollisimman perusteellisesti. Varsinaisen työskentelyjakson teoksen parissa aloitimme seuraavana syksynä keskiviikkona syyskuun 15. päivä. Tähän mennessä olin laatinut syksyn suunnitelman siitä, miten alamme harjoitella Johannes-passiota. Suunnitelmani oli seuraavanlainen: Teoksen suurimpien osien harjoittelu syyskaudella keskittyisi kolmeen harjoituslauantaihin. Nämä pidimme syyskuun 18., lokakuun 30. ja marraskuun 20. päivä. Normaaleissa kirkkokuoroharjoituksissa, jolloin kaikki projektilaulajat eivät olleet paikalla, keskityimme pääasiassa teoksen välikoraaliin eli seurakuntavirteen. Harjoitusviikonloppujen ohjelma rakentui syyskaudella seuraavasti: lauantaina syyskuun 18. päivänä harjoittelimme teoksen avaavaa alkukuoroa *Herr, unser Herrscher* (Herra, Valtiaamme, kaikissa maissa ihanasti ylistetty), loppukuoroa *Ruht wohl, ihr heiligen Gebeine* (Levätkää rauhassa, te pyhät luut) sekä teoksen loppukoraalia.

Harjoituspäivää edeltävänä yönä en nukkunut juuri lainkaan, koska useita projektilaulajia perui viime hetkellä osallistumisensa. Ensimmäisen harjoituspäivän veimme läpi 23 laulajan voimin. Päivän anti oli peruutuksista huolimatta rohkaiseva. Saimme teoksen harjoittelun toden teolla käyntiin. Seuraavaan harjoituspäivään lauantaina 30. lokakuuta otimme lisää teoksen osia mukaan, kuten osion *Schreibe nicht: der Jüden König* (Älä kirjoita: Juutalaisten kuningas). Harjoitukseen osallistui tuolloin 22 laulajaa.

Johannes-projektin syyskauden päätösharjoitukseen 20. marraskuuta lisäsimme vielä kolme osaa lisää. Näitä olivat *Kreuzige* (Ristiinnaulitse), *Wir dürfen niemand* (Emme saa ketään tappaa), *Wir haben keinen König* (Ei meillä ole kuningasta, vaan keisari). Näin olimme saaneet käytyä läpi syyskauden aikana kaikki koraalit, alku- ja loppukuorot sekä yhden teoksen vaikeimmista osista, ristiinnaulitse-osan. Tässä vaiheessa projektia aloimme pohtia, saammeko kaikkia osia valmiiksi. Mitään päätöksiä emme tehneet. Johannes-projektin syyskauden päätösharjoitukseen osallistui 24 laulajaa. Tämä oli ehdottomasti liian vähän. Aloin etsiä mahdollisia lisälaulajia musiikin opiskelijoiden joukosta sekä vastavalmistuneista. Tämä tuottikin tulosta. Saimme kevätkaudelle lisää laulajia Sibelius-Akatemian kirkkomusiikin osastolta sekä hiljattain muusikon ammattiin valmistuneista. Näin meidän kurossamme oli jokaisessa stemmassa ainakin yksi musiikin ammattilainen. Tämä oli meille suuri apu. Kun aloitimme tammikuussa kevätkauden, oli meillä kurossa 32 laulajaa.

Kuoronharjoittamisen lisäksi itseäni työllisti projektissa myös evankelistan osa. Solistina olen vielä aika kokematon ja otin suuren riskin siinä, että lauloin evankelistan osan. Aloin kuitenkin jo projektin alussa harjoitella evankelistan tehtävää. Syyskuun alusta lähtien pidimme urkuri Hannu Virpin kanssa omia harjoituksia joka toinen viikko. Kerralla harjoittelimme noin tunnin verran. Tämän lisäksi harjoittelin noin 2–4 tuntia viikossa itse omaa osaani. Näin olimme saaneet joulutaukoon mennessä käytyä läpi noin puolet evankelistan osasta.

Valintaani esityksen evankelistaksi vaikutti moni asia. Ensimmäinen seikka oli taloudellinen: kyseisen osuuden palkkio olisi ollut noin 1000–2000 euroa. Tätä kautta säästimme paljon rahaa. Toinen valintaan vaikuttanut tekijä oli minun oma unelmani. Olin haaveillut passioiden solistitehtävistä siitä lähtien, kun aloin käydä laulutunneilla.

Muutama vuosi sitten tein sellaisen henkilökohtaisen ratkaisun, että keskityn laulajanuralla vain hengelliseen ohjelmistoon. Tämä solistitehtävä oli kuin ratkaisuni täyttymys. Harjoitusten alkuvaiheessa tuntui vielä siltä, että taisin haukata liian ison palan. Kova harjoittelu alkoi kuitenkin tuottaa tulosta. Syyskaudella aloin käydä vanhan opettajani Esko Jurvelinin kanssa läpi evankelistan osaa. Häneltä sain paljon rohkaisua vaativaan tehtävään. Joka toinen tiistai laulutunneilla sain varmuutta laulamiseen ja uutta näkökulmaa tulkintaan.

Joulujakson jälkeen palasimme lauantaina 15. tammikuuta 27 laulajan voimin Johannes-projektin pariin. Tässä vaiheessa aloimme tiivistää harjoittelua. Tammikuun alusta lähtien kuoro kokoontui joka keskiviikko harjoituksiin. Kevätkaudella pääsimme keskittymään ainoastaan Johannes-passion harjoituksiin, koska syyskaudella meillä oli ollut esitettävänä vielä muutakin ohjelmistoa. Ennen esityksiä kuorolla oli viisi harjoituslauantaita jokaviikkoisten keskiviikkoharjoitusten lisäksi. Näin saimme otetuksi työn alle joka harjoituksiin yhden uuden osan. Kuitenkin helmikuun aikana alkoi näyttää siltä, ettemme ehtisi opetella kaikkia osia. Kun kapellimestari Timo Hannula tuli pitämään ensimmäisiä harjoituksia 19. helmikuuta, oli hän kuitenkin sitä mieltä, että opetellaan loputkin osat. Tämän vuoksi kuoron johtokunta piti kriisikokouksen ja tuli siihen tulokseen, että opettelemme kaksi uutta osaa, mutta neljä osaa jää pois. Tähän ei kapellimestari tyytynyt, vaan alkoi selvittää, löytyisikö apujoukkoja jostain, jotta saataisiin myös loput osat mukaan esitykseen. Lopulta tärppäsi.

Keski-Pohjanmaan kamarikuorosta löytyi 10 laulajaa, jotka lupautuivat tulemaan meidän avuksemme. Tämä oli meille suuri helpotus. Vastuu pois jättämistämme osista siirtyi Kokkolan ryhmälle. Kävi kuitenkin niin, että kun esitykset lähestyivät, opetteli myös suurin osa meidän laulajistamme nekin osat, jotka olimme jättämässä pois. Nämä osat eivät kuitenkaan olisi onnistuneet ilman Kokkolan laulajia. He olivat esittäneet Johannes-passiota useita kertoja, ja teos oli heille todella tuttu. Heidän avustuksellaan suurin osa meidän laulajistamme oppi nuo osat. Jälkeenpäin on hyvä todeta, että onneksi kapellimestari oli vankkumattoman vahvasti sitä mieltä, että 100-vuotisjuhlien kunniaksi esitämme koko teoksen. Näin saimme ehjän juonen sävellykseen. Ajallisesti pois jätettävät osat olisivat olleet vain noin viisi minuutta kahden tunnin kokonaiskestosta.

Jännitys esityksen onnistumisesta säilyi loppuun asti. Kokkolan laulajat tulivat mukaan vasta viikkoa ennen esityksiä olevaan harjoituspäivään lauantaina 9. huhtikuuta. Heidän apunsa tuli hyvin esille, kun meidän kuoromme ja orkesteri jatkoivat harjoituksia vielä sunnuntaina, jolloin kokkolalaiset eivät olleet enää mukana. Kävimme koko teoksen läpi vielä sunnuntaina ja pärjäsimme todella hyvin siihen nähden, kuinka vähän olimme kerinneet harjoitella joitakin osia. Lauantaina laulajia oli kuorossa 39, ja sunnuntaina oman väen kesken laulajia oli 29. Vasta kenraaliharjoituksessa Iisalmen Kustaa Aadolfin kirkossa perjantaina 15. huhtikuuta oli kuoromme täydellisesti koossa. Tällöin laulajia oli kaikkiaan 42.

Kenraaliharjoituksessa teimme läpimenon ilman mitään taukoja. Jos tapahtui jotain hämmennystä, yritimme jatkaa niin kuin konsertissa. Lauantaina 16. huhtikuuta oli viimeinen paikkausharjoitus klo 14–16. Tällöin oli saatu päätökseen kolmekymmentä harjoitusta käsittävä Johannes-passion harjoitusjakso. Tähän määrään mahtuivat kaikki mahdolliset tunteet, mitä ihminen voi kokea. Oli onnistumisen riemua ja epävarmuuden kauhua. Kuoronjohtajana olin monet kerrat laittamassa hanskat naulaan tai pelkäsin, miten kuorolaiset suhtautuvat asioihin. Oman paineensa tehtävään antoi vielä evankelistana toimiminen. Olin vastuussa suuresta osasta teosta. Loppu oli muiden solistien ja orkesterin vastuulla.

5.4 Johannes-passion esitykset

5.4.1 Iisalmi 16.4.2011

Lauantaina 16. huhtikuuta oli Johannes-passion ensimmäinen esitys Iisalmen Kustaa Aadolfin kirkossa. Sakastissa oli aistittavissa ennen esitystä jännittynyt tunnelma. Pikkuhiljaa kirkkoon alkoi saapua kuulijoita. Yleisömäärän ennustaminen oli hankalaa, sillä Ylä-Savossa lauantai-ilta pyhitetään yleensä saunomiselle. Kun esitys oli alkamassa, orkesteri siirtyi virittämään soittimia ja kuoro valmistautui yleisön eteen menemiseen. Orkesterin ja kuoron ollessa valmiina kirkkosalista huokui sähköinen atmosfääri. Kaikki odottivat, mitä tulee tapahtumaan. Mennessämme esityspaikoille

huomasin, että yleisöä oli tullut melko paljon. Jälkeenpäin kuulin, että yleisöä oli noin 250 henkilöä.

Kun orkesteri aloitti esityksen, tuli itselleni kyyneleet silmiin. Tässä nyt oli se, mitä olimme vuoden harjoitelleet. Kuoro selvisi ensimmäisestä osasta loistavasti. Tuntui, että kuoromme ei ole koskaan aikaisemmin laulanut niin hyvin. Kuoro-osan jälkeen tuli minun ensimmäinen osuuteni. Se lähti liikkeelle hyvin, ja alkoi tuntua siltä, ettei tässä ole mitään hätää. Pikkuhiljaa uppouduin teokseen, ja jännitys väheni. Ääni tuntui toimivan hyvin. Itselläni oli pientä hätäilyä joissain kohdissa, ja jossakin paikoissa sävelet eivät osuneet aivan Bachin tarkoittamalle paikalle. Kuoron ensimmäiset ”turbaosat” olivat iskeviä ja niitä seuranneet koraalit levollisia. Näin meni teoksen ensimmäinen osa.

Teoksen toinen osa lähti liikkeelle pienen tauon jälkeen. Orkesteri viritti soittimet uudelleen tauon aikana. Kuoro aloitti toisen osan koraalilla *Christus, der uns selig macht* (Kristus, joka tekee meidät autuaaksi). Sitä seurasi evankelistan, Pilatuksen, ylipappien ja kansanjoukkojen keskustelut. Pian tuli evankelistalle yksi teoksen vaikeimmista kohdista: kohta, jossa Pilatus käskee ruoskittaa Jeesuksen. Evankelista yrittää maalaillla 16-osanuoteilla Jeesuksen ruoskimista. Siitä selvisin ensikertalaisena suhteellisen hyvin. Näin teoksen esitys jatkui tasapainoisena eteenpäin.

Sitten tapahtui jotain, mikä mustensi ajatukseni osassa 23a. Siinä evankelista jatkaa nopeasti kuoron koraalin jälkeen, ja kuoron bassot ottavat lähtöäänänen evankelistalta, mutta oktaavia matalampaa. En osunut oikeaan säveleen, ja kuoro yritti silti lähteä liikkeelle, mutta siitä ei tullut mitään. Kapellimestari katkaisi esityksen, ja kyseinen kohta otettiin uudestaan. Se ei onnistunut vielääkään. Vasta kolmannella yrityksellä päästiin liikkeelle. Tämä tapaus vaikutti mielialaani teoksen loppuun asti. Itse olen saanut sellaisen opin, että tapahtuipa mitä tahansa, siitä mennään eteenpäin, ja viimeistään seuraavan osan alussa kohdataan. Tämän takia minulta oli vähällä mennä yöunet. Teos kuitenkin jatkui, ja kuoro lauloi kohtalaisen hyvin loppuun asti. Loppua kohden mennessä aloin tavoittaa samaa mielialaa, joka minulla oli teoksen alussa.

Teoksen loputtua oli yleisön palaute todella hienoa. Se suorastaan hämmensi. Tämä oli jotain sellaista, mitä ei ole aikaisemmin Ylä-Savossa koettu. Siellä ei ole koskaan

aikaisemmin esitetty omin voimin vastaava teosjärkälettä. Kun konsertin jälkeen kysyin tutuilta kuulijoilta, miten he kokivat sen epäonnistuneen osan, palaute oli hämmästyttävä. Osa kuulijoista ei ollut huomannut ollenkaan, että siellä sattui jotain. Eräs musiikin ammattilainen sanoikin kuulemastaan, että projektin suuruuteen nähden se oli vain pieni kömmähdys. Eräs toinen kuulija sanoi, että hän meinasi pudota penkiltä, koska kuoron aloitus ja koko suoritus oli hieno ja vaikuttava.

Jälkeenpäin asiaa pohdiskellessa olen alkanut hyväksyä meidän suorituksemme kokonaisuutena. Sattuneesta pienestä vahingosta johtuen kokoonnuimme sunnuntaina päivällä hieman harjoittelemaan.

5.4.2 Juhlavuoden päätapahtuma Kiuruveden kirkossa palmusunnuntaina

Vihdoin koitti yli vuoden odotettu päivä. Kello 17.30 alkoi tasainen autovirta lähestyä Kiuruveden kirkonmäkeä. Itse vetäydyin omaan työhuoneeseeni hieman keskittymään vähäksi aikaa. Siirtyessäni seurakuntatalolta kirkon puolelle huomasin jo pihalla, että ihmiset ovat lähteneet runsain joukoin liikkeelle. Koska palmusunnuntai tänä vuonna sattui myös eduskuntavaalipäiväksi, oli pelko yleisökadosta aiheellinen. Huomasin kuitenkin, että kaikki pelot sai unohtaa. Esityksessä kaikki osat loksahdivat paikoilleen. Edellisen päivän kömmähdykset oli unohdettu.

Jälkeenpäin katsoessani dvd-taltiointia konsertista huomaan, että teoksen alkuosassa on vielä mukana pientä jännitystä. Kuoron kerratessa alkukuoron on ilmassa jotain käsittämätöntä tunnelmaa. Kun kuoro päästää valloilleen osan *Bist du nicht seiner Jünger einer* (Etkö sinäkin ole hänen opetuslapsensa), on loppu likimain täydellistä. Esityksessä on joitakin kohtia ja osia, joita voisi tehdä paremmin, mutta kokonaisuus oli loistava, kun ottaa huomioon meidän lähtökohtamme. Kuorossa on lähes puolet sellaisia laulajia, jotka eivät osaa kunnolla nuotteja, ja lähes kaksi kolmasosaa laulajista ei ole aikaisemmin laulanut saksan kielellä. Koskaan aikaisemmin Ylä-Savon seurakunnissa ei ole tehty näin suurta musiikkiprojektia. Laulajista huomaa, että he eivät vain laula nuotteja nuottien perään, vaan he ovat yhtenä mukana väkijoukossa, joka vaatii Jeesusta ristiinnaulittavaksi.

Kuoron ja evankelistan keskustelu meni välillä niin pitkälle, että minä (vahingossa) käänsin selkäni yleisölle. Onnekseni se tapahtui vain silloin, kun kuoro lauloi. Minun oli pakko kääntyä kuoroon päin ja ihastella sitä.

Passion esityksessä tapahtui myös muutamia huvittavia tapahtumia. Kaikki ei mennyt aivan partituurin mukaan, mutta onneksi meillä oli mukana myös musiikin rautaisia ammattilaisia. Teoksen loppupuolella, osassa, jossa temppelin esirippu repeää keskeltä kahtia, otin niin nopean tempon, että soolosellisti ja urkuri eivät pysyneet mukana. On huvittavaa kuunnella dvd-taltioinnilta sitä, että yhden sivun mittaisen repliikin lopetan ensin minä, evankelista, sitten soittaa sellisti loppukadenssin ja vielä kaiken loppuksi urkuri varmistaa omalla kadenssillaan kaiken. Totesimme esityksen jälkeen, että me vain alleviivasimme sen osan painavaa tekstiä. Tulevaisuudessa, jos esitän uudelleen tämän, pyrin laulamaan tarkemmin nuottien mukaan. Kun olin saanut päätökseen omat osuuteni, oli hieno tunne mennä laulamaan kuoron joukkoon kaksi viimeistä osaa. Menin bassojen joukkoon laulamaan heidän stemmaansa. Konsertin jälkeen en huomannut yhtään tyytymätöntä ihmistä 550 kuulijan joukossa.

Omasta onnistumisestani evankelistan tehtävissä voin todeta lyhyesti, että tällä kokemuksella en olisi pystynyt tekemään parempaa kokonaisuutta. Esityksessä oli joitain pieniä kauneusvirheitä, mutta mielestäni kokonaisuus on aina tärkeintä. Yksi parhaista palautteista, jonka sain konsertin jälkeen, oli kirkkoherramme Risto Pentikäisen lehtikirjoitus: ”Alkuun se tuntui esitykseltä. Kuunneltiin, miten se menee. Laulaako kuoro puhtaasti? Ovatko orkesteri ja solistit balanssissa? Ymmärtäisikö saksalainenkaan tätä saksaa? Kuoro aloitti, sitten tuli resitatiivi, kertova osa... Oman osuutensa jälkeen esiintyjät istuivat ja nousivat taas omalla vuorollaan jatkamaan. Lopulta kysymys ei ollutkaan pelkästä esityksestä vaan evankeliumin tapahtumien läpi elämisestä. Kuoro ja orkesteri olivat harjoitelleet toista vuotta järjestääkseen meille tilaisuuden elää läpi evankeliumin tapahtumia, levätä evankeliumissa.” (Pentikäinen 2011.)

6 POHDINTA

”Oi Herra, anna rakkaitten enkeliesi kantaa sieluni viimeisellä hetkellä Aabrahamin syliin. Suo ruumiini levätä hänen makuusalissaan suloisesti, ilman tuskaa ja kipua, viimeiseen päivään asti! Silloin herätät minut kuolleista, ja minun silmäni näkevät sinut kaikessa riemussa, oi Jumalan Poika, vapahtajani ja armoistuimeni! Herra Jeesus Kristus, kuule minua, tahdon ylistää sinua ikuisesti!” (J. S. Bachin Johannes-passion päätöskoraali, Suomennos Seppo Murto.)

Tämän projektin myötä tuli heitetyksi romukoppaan sanonta ”ei me osata” tai ”ei me pystytä tähän.” Loppujen lopuksi kaikki on kiinni omista valinnoista. Tällainen suurprojekti vaatii ison määrän työtä ja harjoittelua, jotta voidaan saavuttaa jotain.

Kaiken lähtökohtana on hyvä suunnitelma. Meillä on paljon opittavaa tässä asiassa. Varsinkin projektin taloudellisessa puolessa on paljon parannettavaa. Syksyllä 2010, kun suunnittelimme tulevan vuoden talousarviota, en osannut varata tarpeeksi rahaa orkesterin matkakuluihin. Tässä tuli usean tuhannen euron tappiot. Onneksemme kustannusten jakamiseen osallistui kolme tahoja. Kiuruveden seurakunta suurimmalla panostuksella, Kiuruveden Kirkkomusiikkiyhdistys ry. lähes yhtä suurella osuudella sekä Iisalmen seurakunta omalla osuudellaan. Toisaalta taloutta hieman helpottivat ennakoitua huomattavasti suuremmat lipputulot suuren yleisömäärän takia.

Johannes-projektin myötä Kiuruveden Kirkkokuoro siirtyi 2000-luvulle. Kuoro käytti teoksen opettelussa Cyber-Bass(http://cyberbass.com/Music_Index.htm)ohjelmaa internetissä. Tämän ohjelman avulla kuorolaiset voivat opiskella suurteoksien stemmoja omalla ajallaan kotitietokoneella.

Kuoron alttolaulaja Irja Tikka kertoi harjoittelusta omalla ajallaan seuraavaa:

Vain muutamat kuorolaiset pystyivät harjoittelemaan kotona kuoroharjoitusten lisäksi. Monella ei ollut soitinta, ei välttämättä riittävää nuotinlukutaitoaakaan. Itse harjoittelin lähes joka päivä, kilpaa naapurin rouvan kanssa. Juttelimme aina tavatessamme, mikä osa alkaa jo itseltä sujua.

Harjoitusmäärää ei kukaan tiedä! Oliko se 100 kertaa läpi vai vähemmän? Pianon kanssa kävin osia läpi ensin puoli vuotta, sitten äänitteellä, taas kymmeniä kertoja

netin avulla (Youtube) ja lopuksi oman äänen varmennus cyberbassin avulla. Upeasta teoksesta saatiin nauttia koko ajan! (Tikka 2011.)

Kiuruveden Kirkkokuoron taiteellinen taso otti suuren edistysaskeleen projektin johdosta. Projektin myötä tuli todistetuksi, että pystymme toteuttamaan suuriakin haasteita, kun projektiin sitoudutaan. Tämä tuntuu olevan nykyaikana hankala asia. Nykyihminen haluaisi saavuttaa paljon mahdollisimman lyhyellä ajalla, vähäisellä työllä ja ilman sitoutumista. Tämä toi minulle harmaita hiuksia paljon lisää projektin alkuvaiheessa. Kiuruvedellä ja Ylä-Savossa on paljon ihmisiä ja laulajia, jotka pystyisivät olemaan mukana, mutta sitoutuminen vuodeksi, johon sisältyy harjoittelemista, loppuvaiheessa lähes joka ilta, karsii osallistujia. Projektin lähestyessä huipennusta kasvoi myös laulajien sitoutuminen harjoitteluun. Ainoastaan todella tärkeän syyn vuoksi laulaja jäi pois harjoituksista. Irja Tikka kertoo seuraavasti:

Kuoron kohdalla Johannes-passio-projekti korosti täydellistä sitoutumista. Sen harjoitusten kohdalla ei juuri koskaan voinut ajatella, etten olisi harjoituksissa mukana. Jokaisella on kuitenkin myös muuta elämää. Niinpä oli useinkin edessä valinta: lapsenlapsen hoito vai kuoro! Asioista selvittiin kuitenkin sovittelemalla. Koska kyseessä oli myös poikkeuksellisen suuri taloudellinenkin satsaus, halusi jokainen yrittää parhaansa. (Tikka 2011.)

Toinen ongelma, joka nousi esiin yrittäessäni saada laulajia mukaan projektiin, on seurakunnan kuorotyön maine. Varsinkin kirkkokuoro koetaan vanhanaikaiseksi ja ei niinkään nykyajan ihmiselle sopivaksi harrastusmuodoksi. Tässä on mielenkiintoinen ristiriita, sillä varsinkin juuri Ylä-Savossa seurakuntien kuoroilla on parhaimmat taloudelliset edellytykset toimia ja toteuttaa suuria projekteja. Ne laulajat, jotka sain tähän projektiin mukaan, olivat sitoutuneita. Projektin käynnistyessä toukokuussa 2010 meillä oli selvä tavoite siitä, mihin pyrimme. Tuo tavoite tuntui välillä olevan liian kaukana. Välillä se oli vähällä olla jo liian lähelläkin, niin ettemme oikein tahtoneet pysyä tavoitteessa. Kun kuorolaiset pääsivät vauhtiin, ei heitä pysäyttänyt mikään. Osa kuorolaisista kokoontui jopa omiin harjoituksiinsa opettelemaan yhdessä stemmoja ilman minua.

Harjoittelujakson kääntyessä helmikuulta maaliskuulle ja lisäosien opettelun tullessa vastaan tapahtui psykologinen käänne. Helmikuun lopulla kuorolaiset alkoivat osata

valitut osat jo hyvin. Osalle alkoi tulla vääränlainen hyvän olon tunne, ja harjoittelu jäi vähemmälle. Kun yhtäkkiä pitikin alkaa harjoitella neljä osaa lisää, joutui jokainen terästäytymään projektin loppuun asti. Lisäosien opettelussa helpotti Keskipohjanmaan kamarikuoron laulajien mukanaolo. He olivat esittäneet Johannes-passiota jo monta kertaa ja heidän tekninen varmuutensa esittämiseen oli meille suuri apu.

Pyhäjärven kanttori, kuoron alttolaulaja Leenamaija Lapinoja kertoi haastattelussa seuraavaa tilanteesta:

Epävarmuutta kuorolaisten joukossa aiheutti jonkin verran epätietoisuus siitä, missä laajuudessa passio lopulta toteutetaan. Kaikki meni kuitenkin lopulta juuri niin kuin pitikin, ja passio laulettiin kokonaan. Päävastuu näissä ylimääräisissä osissa oli Kokkolan laulajilla, ja kuorossa mukana olleilla muusikoilla. Nämä osat harjoiteltiin lopulta aika itsenäisesti ja omaehtoisesti, mutta sehän osoittaa vain johtajan luottamusta siihen, että kuorolainen kantaa sen vastuun jonka johtaja hänelle uskoo! (Lapinoja, 2011).

Minulta oli kuoronjohtajana vähällä loppua keinot kesken, kun kuoro nousi kapinaan lisäosien takia. Siinä taisi Kiuruveden kanttori olla todella löysässä narussa kuusen oksalla! Tästä selvittiin kuitenkin muutamalla henkisellä mustelmalla. Kuten aiemmin mainitsin, onneksi kuorolaiset eivät aluksi tienneet aivan tarkkaan, mihin olivat lähdössä mukaan. Totuuden nimissä: en tiennyt minäkään. Vasta projektin puolenvälin tietämällä alkoivat teoksen mittasuhteet selvitä. Siinä vaiheessa piti vain toivoa parasta ja pelätä pahinta.

Viimeiset viikot olivat kuoron laulajille fyysisestikin raskasta aikaa. Esitystä edeltävällä viikolla kuoro harjoitteli neljä kertaa. Keskiviikkona ja perjantaina olivat normaalit kolmen tunnin harjoitukset. Lauantaina harjoiteltiin seitsemän tuntia ja sunnuntaina viisi tuntia. Lauantain harjoituksissa olivat mukana Keskipohjanmaan kamarikuoron laulajat. Kuoron kannalta tärkeämpi harjoitus oli sunnuntaina, koska silloin laulettiin koko teos läpi ilman Kokkolan apuvoimia. Leenamaijalle jäi seuraavanlaisia kokemuksia:

Itse koin kuoron kannalta käännteentekeväenä harjoitusviikonlopun viikkoa ennen esityksiä. Niiden päivien aikana ryhmän laulanta alkoi ”hitsautumaan” yhteen, ja myös musiikillisesti päästiin astetta syvemmälle. Mielestäni Kokkolan Kamarikuoron laulajien mukanaolo tuolloin oli ratkaisevan tärkeää. Itse koin kuoronrivissä sen, miten me muut kuorolaiset saimme olla tehokkaasti mallioppimassa” heidän esimerkistään. Oli helppoa heittäytyä mukaan heidän

rohkeaan musiikilliseen tekemiseensä. Projektin viimeisinä viikkoina koettiin ”kasvun ihme” passion kypsyessä ihan mallikkaaseen esityskuntoon. (Lapinoja, 2011).

Meillä kävi tässä sananlaskun mukaisesti niin, että nälkä kasvoi syödessä. Kun projekti eteni ja alkoi hahmottua laulajille, harjoittelumotivaatio kasvoi. Voi kysyä, oliko se kaiken sen arvoista. Mielestäni oli. Itse olin haaveillut tästä 15 vuotta. Vihdoinkin oli edellytyksiä toteuttaa tämä hanke. Samanlaisia viestejä olen saanut myös laulajilta. Kaikki ne taiteelliset tavoitteet toteutuivat, jotka projektin alussa asetimme itsellemme ja kuorolle. Konserttiarvostelijan mielestä kuoro pärjasi passiossa yllättävän hyvin. (Nenola. 2011.) Vain matkakustannusten ennakoitua suurempi osuus oli pieni tahra hankkeen läpiviennissä. Tähänkin olisi voinut varautua paremmalla suunnittelulla. Olin siinä käsityksessä, kun hanketta suunnittelimme, että orkesterin soittajat tulevat Keski-Pohjanmaan ja Pohjois-Pohjanmaan alueelta. Soittajista iso joukko tulikin kauempaa, jopa Helsingistä asti. Matkakulut kasvoivat isoiksi, vaikka soittajat käyttivät pääasiassa julkisia kulkuvälineitä.

Tämä projekti oli minulle ensimmäinen tämän kokoluokan hanke. Moni asia tuli minulle suurena yllätyksenä projektin aikana. Jouduimme monesti luovimaan niin, ettei kovin suuria vahinkoja pääsisi syntymään. Projekti oli kaiken kaikkiaan mukana olleille hieno kokemus. Itse koin saaneeni vastinetta sille suurelle työmäärälle, mitä tein passion eteen.

Kiuruveden musiikkityön juhlavuosi jatkuu. Esitämme Camille Saint-Saënsin Requiemia Kiuruveden nais- ja mieskuoron kanssa pyhäinpäivänä, ja Armas Maasalon Adventtivesperiä laulamme oman kuoron voimin 1. adventtisunnuntaina. Tekemisen meininki jatkuu innostavan ilmapiirin vallitessa.

100 vuotta täyttävä kirkkokuoro on suunnannut katseensa jo tulevaisuuteen ja uusiin haasteisiin. Toivon, että onnistuneessa Johannes-passiossa olisi jo seuraavan projektin siemen. Mitä se sitten onkaan ja milloin se tapahtuu, sen aika näyttää.

”Yhdessä kristikunta kaikkialla, / etelän, pohjan, idän, lännen alla, / sinulle, Kristus, tuokoon kiitoksen, / Isälle ylistyksen ikuisen, ikuisen.” (SVK 326:9)

LÄHTEET

- Anderson, N. 1996, Barokin musiikki. Suom. Jouko Laaksamo. Kuopio Kustannusosakeyhtiö Puijo.
- Bach, J. S. Johannes-Passion BWV 245, Bärenreiter- Verlag Karl Vötterle GmbH & Co. KG, Kassel 16. Auflage/16th Printing 2010.
- Elmgren-Heinonen, T., 1959, Suuri musiikkikirja, Helsinki Kustannusosakeyhtiö
- Ewen, D., 1956, Sävelten maailma, suom. Oiva Talvitie ja Kari Rydman, Helsinki WSOY
- [<http://cyberbass.com/Music_Index.htm>] 13.5.2011
- Kanttori Leenamajja Lapinoja, Kuorolaisen haastattelu Johannes-projektista 20.5.2011, Kiuruvesi.
- Kirkkomusiikkilyhdistys ry:n kokouspöytäkirja 25.5.2010. Sihteeri Multala, E-L. Kiuruvesi.
- Knapas, M.R. 1993, Ylä-Savon kirkot, Helsinki Museovirasto
- Koskinen, A. 1961, Kiuruveden Kirkkokuoron 50-vuotishistoriikki.
- Murto, S. 2001, Johannes-passion käsiohjelma 6.4.2001 Helsingin Tuomiokirkko.
- Nenola, P. 2011, Vuoroin aggressiivinen, vuoroin empaattinen kuoro, Iisalmen Sanomat, Nro 106, 23.
- Nordgren, P. H. 2000. Johannes-passio. Konsertin käsiohjelma 21.4.2000, Kokkolan kirkko.
- Oertel, A., 2011, Johannes-passiota oli ihana laulaa, Selänne-lehti, Nro 17, 10.
- Pentikäinen, R. 2011, Johannes-passio, Kiuruvesi-lehti, Nro 16, 6.
- Ranta, S. 1945, Sävelten mestareita, Werner Söderström osakeyhtiön kirjapaino Porvoossa 1945.
- Rautioaho, A. 2007, Suomen urut 2006, Suomen Kanttori-urkuriliitto, Gummerrus Kirjapaino Oy, Vaajakoski 2007.
- Tikka, I. 2011, Kirkkokuoron puheenjohtajan haastattelu kuoron historiasta sekä Johannes-projektista 18.5.2011, Kiuruvesi

LIITTEET

Johannes-passion esityksistä oli konserttiarvio kolmessa Ylä-Savon sanomalehdessä: Iisalmen sanomissa, Selänne-lehdessä ja Kiuruvesi-lehdessä. Iisalmen sanomissa maanantaina 18. huhtikuuta Pirjo Nenola kirjoittaa otsikolla ”Vuoroin aggressiivinen, vuoroin empaattinen kuoro” seuraavasti:

Kiuruveden kirkkokuoro yhteistyökumppaneineen ylsi 100-vuotis juhluvuonaan merkittävään ja arvostettavaan saavutukseen, kun se esitti J. S. Bachin Johannes-passion kahtena iltana peräkkäin, ensin Iisalmessa lauantaina ja sitten Kiuruvedellä sunnuntaina.

Suuren, kaksi tuntia kestävän kirkkoteoksen valmistaminen ja esittäminen on vaativa tehtävä mille tahansa kirkkokuorolle suurten asutuskeskusten ulkopuolella. Kiuruveden kirkkokuoro selviytyi haasteestaan yllättävänkin hyvin.

Kiuruvetisten kanssa esiintyi mm. oopperoita ja suuria kirkkoteoksia esittänyt Haapaveden kamariorkesteri Timo Hannulan johdolla. Teoksen solisteina kuultiin sekä musiikin ammattilaisia että harrastajia.

Johannes-passiota voi keskittyä nauttimaan puhtaasti musiikkina, mutta passioiden tapaan se myös rakenteellisesti kiinnostava. Evankelista, Raamatusta tutut henkilöt ja väkijoukkoa esittävä turba-kuoro kertovat resitatiiveissaan konkreettisia tapahtumia, solistit tulkitsevat aarioissaan tunnelmia ja kuoro harjoittaa koraaliosuuksissa hartautta ja tuo esille tapahtumia myöhemmin analyttisesti katsovien näkökulman.

Kiuruveden kirkkokuoro onnistui kuudestoistaosina etenevissä turba-kuoro-osuuksissaan luomaan mielikuvan hyvin aggressiivisesta ja määrätietoisesta väkijoukosta, joka vaatii ristiinnaulitsemaan. Koraaleissa kuoro puolestaan oli vuoroin empaattinen, vuoroin julistava.

Kuoron ja orkesterin tulkinnassa lauseessa:” Terve juutalaisten kuningas” soi täysillä barokkiajan hovimusiikki sen kaikessa loistossaan. Haapaveden kamariorkesteri ja urkuri Hannu Virpi musisoivat nautittavasti. Ilahduttavaa oli, että olin kuulevinani viola da gamba altaariassa Se on täytetty, ja sitä soisi kuulevansa useamminkin.

Evankelistan ison ja vaativan roolin resittoi Kiuruveden kanttori Toni Timlin, tenori. Timlin on kypsytynyt edelleen jatkuvien lauluopintojensa myötä sekä teknisesti että ilmaisullisesti solistisiin mittoihin. Timlin eläytyi Johanneksen evankeliumin tapahtumiin ja toi niitä esille milloin dramaattisin sävyin, milloin surullisena, milloin kertoen.

Oli mielenkiintoista kuunnella rinnakkain kahta paikallista baritonia, Jeesuksen osat tulkinnutta Pekka Kauralaa ja Pilatuksen osan tulkinnutta Ari Honkasta. Miehillä on hieman erisävyiset äänet.

Kauralan dramaattinen äänenväri toi Jeesuksen persoonaan mielenkiintoisen ulottuvuuden. Honkasen lyyrisempi sointi teki Pilatuksesta,

miehestä, jolla on valta päättää Jeesuksen vapauttamisesta tai tuomitsemisesta, varsin lempeän hahmon. Honkanen lauloi myös Pietarin osan.

Anna-Leena Kolditsin (o.s. Tikka) sopraano helisi aarioissaan kirkaana ja kauniina. Sirpa Kurran altto oli kuulas ja notkea. Tenoriaariat tulkitsi Veli-Matti Rautakoski ja bassoariat baritoni Joose Vähäsöyrinki, jonka ääniala jousti oikein hyvin myös matalalle.

Vuokko Komulaisen kuulas ja vahva sopraano soi hienosti palvelijattaren osassa.(Nenola,2011.)

Anitta Oertel kirjoitti Selänne-lehdessä 26.4.2011 seuraavasti:

Johannes-passiota oli ihana laulaa, totesi Pyhäjärvinen Leenamaija Lapinoja Kiuruveden kirkossa Palmusunnuntaina pidetyn konsertin jälkeen.

Kiuruveden kirkkokuoro ja Haapaveden kamariorkesteri yhteistyökumppaneineen esittivät kaksituntisen J.S. Bachin Johannes-passion Iisalmessa ja Kiuruvedellä. Solisteina olivat Kiuruveden kanttori Toni Timlin (evankelista) ja Pekka Kaurala (Jeesus), Anna-Leena Koldits (sopraano), Sirpa Kurra (altto), Veli-Matti Rautakoski (tenori/miespalvelija), Joose Vähäsöyrinki (basso), Vuokko Komulainen (palvelijatar), Ari Honkanen (Pietari/Pilatus) ja uruissa Iisalmen kanttori Hannu Virpi.

Kirkkoteos oli suururakka, johon vain harva pieni paikkakunta pystyy eikä varsinkaan yksin. Projekti itsessään oli Lapinojan mukaan rankka, mutta antoisa sekä innostava.

– Näin isoa projektia ei pysty toteuttamaan ilman laajaa yhteistyötä. Teoksen edetessä tapahtui yhteen hitsautumista ja kasvamista. Se antoi myös innostuksen uuteen ja pienimuotoisempaan yhteistyöhön.

Pyhäjärven seurakunnan kanttori Leenamaija Lapinoja (altto) oli yksi laulaja yli neljäkymmentä laulajaa käsittävästä sekakuorosta. Kuoro oli rakennettu Johannes-passiota varten, ja siinä lauloivat Kiuruveden kirkkokuoron lisäksi Kokkolan kamarikuoron avustajia sekä muita ammattilaisia ja harrastajia eri paikkakunnilta, Iisalmen rovastikunnan alueelta.

Kuorolla oli keskeinen osuus teoksessa, sillä muun muassa väkijoukkoa esittäessään se kommentoi tapahtumia raivokkaasti ja kiihkeästi. Vastakohtana dramatiikalle soivat kuoron koraalit hartaasti.

Lapinoja on aikaisemmin laulanut mm. G.F. Händelin Messias-oratorion. Hän vertaa sitä Johannes-passioon ja pitää Johannes-passiota vaativampana, sillä siinä on paljon evankelistan eli kertojan ja kuoron dialogia. – Dialogi on herkkä laji ja vaatii kuorolta herpaantumaton keskittymistä ja tarkkuutta kuoron lähdoissä, kun tilanteen vaihtuvat lennossa, kuvailee Lapinoja.

Johannes-passio laulettiin saksaksi. Kapellimestari, Haapaveden kamariorkesterin johtaja **Timo Hannula** sanoo, että saksaksi laulaminen on teoksessa luontaista senkin takia, että sanat on kirjoitettu sisään musiikkiin. Laulajat onnistuivat hyvin ääntämisessä.

Hannula pitää Johannes-passiota todella järkäleteoksena. Hän toteaa musiikin myös rikkoneen rajoja. – Mahdottoman mukavaa on ollut tehdä yhteistyötä yli maakuntarajojen.

Hannulalla on työn alla toinenkin suurteos, ensi kesänä Nivalan oopperassa kuultava Jukka Linkolan Rockland-ooppera. Hannula on johtanut Nivalan oopperassa kolme oopperaa. Johannes-passiota hän luonnehtii kirkko-oopperaksi, jossa on paljon kerrontaa ja hienoja solistiaarioita.

Teoksessa oli mukana Selänteen alueelta myös konserttimestari **Petri Mattson** Haapajärveltä. Hän täsmensi, että Iisalmessa ja Kiuruvedellä kuultu Johannes-passio oli yhteenvedo Bachin 1. ja 4. versiosta. Ensimmäisen version ensiesitys kuultiin pitkänäperjantaina 1724 Leipzigin Nikolain kirkossa. (Oertel, 2011.)

Kiuruveden seurakunnan kirkkoherra Risto Pentikäinen kirjoitti Kiuruvesi-lehdessä

20.4.2011 seuraavaa:

Palmusunnuntain ilta huipentui kirkossa esitettyyn Johannes-passioon. Soittajat Haapavedeltä ja laulajat Kokkolasta tulivat esittämään Johannes-passiota yhdessä Kiuruveden kirkkokuoron kanssa. Ennen esitystä äänet on avattu, vaatteita vaihdettu, vettä juotu. Kuului rykimistä. Itse kukin laittautui esitykseen omalla tavallaan. Ulkopuolisia ei siinä pahemmin kaivattu.

Kirkko näytti olevan täynnä. Esitys oli alkamassa. Ensin oli kirkon etuosassa pelkät tuolit. Sitten tuli orkesteri virittelemään viulujaan. Ja kohta tulivat kuoro ja solistit.

Sitten alkoi esitys. Alkuun se tuntui esitykseltä. Kuunneltiin, miten se menee. Laulaako kuoro puhtaasti? Onko orkesteri ja solistit ”balanssissa”? Ymmärtäisikö saksalainenkaan tätä saksaa? Kuoro aloitti, sitten tuli resitatiivi, kertova osa... Oman osuutensa jälkeen esiintyjät istuivat ja nousivat taas omalla vuorollaan jatkamaan. Lopulta kysymys ei ollutkaan pelkästä esityksestä vaan evankeliumin tapahtumien läpi elämisestä. Kuoro ja orkesteri olivat harjoitelleet toista vuotta järjestääkseen meille tilaisuuden elää läpi evankeliumin tapahtumia, levätä evankeliumissa.

Johanneksen evankeliumi on evankeliumeista neljäs. Oikeastaan aikaisemmat ovat kertoneet jo kaiken. Johannes tahtoo kuitenkin kertoa evankeliumin oman aikansa ihmisille siinä ympäristössä, jossa he elävät. Hän ei ole kiinnostunut tapahtumien yksityiskohdista. Häntä kiinnostaa enemmän, mitä nämä tapahtumat meillä merkitsevät. Hän viipyy pyhissä tapahtumissa. Samalla tavalla J.S. Bach haluaa barokin koukeroisella niekutuksella viipyä Kristuksen kärsimystien tapahtumissa ja pohtia, mitä nämä meille merkitsevät. Näin hän johdattaa meidät lepäämään evankeliumin tapahtumissa.

Olkoon meidän pääsiäisen aikamme ja koko elämämme lepoa Herrassa, Hänen kärsimisessään, kuolemassaan ja ylösnousemuksessaan! (Pentikäinen, 2011.)